

NESTKASTEN

Steenuilen maken graag gebruik van nestkasten. De drie voornaamste redenen om nestkasten te plaatsen zijn:

- Het (dreigend) verlies van bestaande nestgelegenheden in een gebouw of boom. De plaatsing van een nestkast kan dan zinvol zijn voor het behoud van de uilen binnen het territorium.
- Uitbreiding of nieuwe vestiging bevorderen. In of nabij gebieden waar Steenuilen voorkomen kun je op potentieel geschikte locaties, waarvan bekend is dat er geen territorium is gevestigd, nestkasten ophangen. Dit heeft met name zin als de indruk bestaat dat de broedgelegenheid een beperkende factor is en de afstand tot bezette territoria niet te groot is (circa 5 tot 10 kilometer).
- In bewoonde territoria kun je nestkasten plaatsen in de hoop dat de Steenuilen daarin gaan broeden, waardoor broedbiologisch onderzoek eenvoudiger is uit te voeren.

Een creatief aangelegde nestkast: een geïntegreerde nestkast als onderdeel van de dakgoot.

EEN PLEK VOOR DE NESTKAST

Steenuilennestkasten kunnen worden geplaatst in een boom of tegen de gevel van een gebouw. Ook kun je een nestkast, zoals gebruikelijk is bij kerkuilkasten, in een gebouw achter een opening in de gevel (bijvoorbeeld achter het uilenbord) plaatsen of in een schuur waar de uilen vrij in en uit kunnen vliegen. In de praktijk blijkt dat Steenuilen deze nestkasten graag bewonen. Het voordeel van deze locaties is dat de kasten veel langer meegaan omdat ze niet blootstaan aan weersinvloeden. Ook is met enige creativiteit een gebouw toegankelijk te maken voor Steenuilen door een nestkastconstructie in het gebouw te integreren. Bij het zoeken naar een plek om de nestkast op te hangen, zijn de volgende punten van belang:

- De locatie moet geschikt zijn voor Steenuilen; vooral de beschikbaarheid van voedsel en dekking zijn van belang. Dit vraagt enig inzicht en ervaring, maar een handig hulpmiddel zijn de elders in deze handleiding genoemde aspecten ten aanzien van de erfinrichting. Vaak worden

nestkasten opgehangen op (boeren)erven. Hang de nestkast bij voorkeur in een rustige hoek van een erf. De Steenuil is gebaat bij voldoende dekking in de vorm van beplanting of toegankelijke gebouwen.

- Vermijd locaties nabij drukke wegen. Een duidelijke richtlijn voor een veilige afstand is niet te geven en zal op basis van gezond verstand moeten worden ingeschat. Ook rustige plattelandswegen kunnen verkeersslachtoffers eisen. Plaats de nestkasten zodanig dat de uilen bij het af- en aanvliegen de weg niet hoeven te passeren.
- Laat een kast indien mogelijk in een boom steunen op een tak; de jonge uilen kunnen dan vanuit de kast de boom in lopen. Plaats de nestkast in de luwte en de schaduw van het bladerdek, maar voorkom dat de invliegopening door dicht bladerdek wordt afgeschermd.
- Niet in de zon! Voorkom dat de kast (tijdelijk) in de volle zon komt te hangen. De temperatuur in de kast kan anders hoog oplopen waardoor de embryo's of jongen overlijden. Wanneer je ervoor kiest om een nestkast tegen de gevel van een gebouw te hangen, kies dan voor de schaduwkant.

- Voorkom inregenen. Zorg ervoor dat de invliegopening niet op de overheersende windrichting (zuidwesten / westen) hangt om eventueel inregenen te beperken.
- De hoogte van de nestkast boven de grond is niet zo belangrijk. In de praktijk volstaat een hoogte van 2 tot 6 meter. Uit Duits onderzoek bleek dat kasten die hoger hingen dan 4 meter minder in trek waren. Men veronderstelt dat dit te maken heeft met microklimaatverschillen. De windsnelheid neemt in het bereik van 3 tot 8 meter hoogte met 30 % toe, waardoor warmteverlies in dezelfde orde van grootte optreedt.
- Maak het jezelf niet te moeilijk en zorg dat de kast goed bereikbaar is. Dit bevordert een vlotte nestkastcontrole.
- Zorg bij het plaatsen van de kast dat de achterzijde wat lager ligt dan de voorzijde. Dit voorkomt dat de eieren naar de voorzijde kunnen rollen.
- Het is aan te raden om de nestkast van een platte bodem te voorzien.
- Strooi op de bodem van de kast een laagje absorberend materiaal, bijvoorbeeld zaagsel.
- Let bij de jaarlijkse controle van de toestand van de nestkast vooral op waterdichtheid, de sterkte van de constructie en de bevestigingspunten.
- Het jaarlijks schoonmaken van een nestkast

Bewoonde nestkast (met krabsporen) in een appelboom.

is niet altijd noodzakelijk. Als het nestmateriaal de uitgang dreigt te blokkeren kan men een gedeelte verwijderen. Reparaties kunnen ook plaatsvinden zonder dat de inhoud wordt vervangen.

- Nestkasten die bezet zijn geweest door Kauwen of Holenduiven liggen vaak vol met takjes; verwijder dem takjes om de kast toegankelijk te maken voor Steenuilen.
- Voorzie de kast na de schoonmaak van een verse laag absorberend materiaal, bijvoorbeeld zaagsel.
- Schoonmaak, onderhoud en eventuele vervanging van nestkasten vinden, tenzij het dringend is, plaats na afloop van het broedseizoen, in het najaar en de winter; in ieder geval vóór aanvang van het balts- en broedseizoen in februari / maart.
- Het aantal nestkasten in één territorium blijft van invloed. Goede plekken met meer dan één kast blijven vaker bezet dan de plekken waar maar één kast hangt. De reden zou kunnen zijn dat bij een groter aanbod van nestkasten de kans groter is dat er een geschikte tussen zit.

Een nestkast tegen de schaduwgevel van een schuur.

CONSTRUCTIE VAN NESTKASTEN

Over het ideale type nestkast lopen de meningen sterk uiteen. De natuurlijke nestplaatsen laten al zien dat Steenuilen niet erg kieskeurig zijn: de nesten op 'natuurlijke' plaatsen zijn te vinden in vochtige, nauwe boomholten, maar ook in ruime en schone ruimten onder daken. De praktijk wijst ook uit dat de eisen die de uilen stellen niet hoog liggen. Het feit dat Steenuilen gebruik maken van de veel grotere kerkuilkasten zegt wat dat betreft veel.

Deze handleiding pretendeert niet het bouwschema van dé ideale steenuilnestkast te kunnen geven. Wel wordt informatie verstrekt over de gangbare maten en constructies. De kast kan, met in acht name van de hieronder beschreven aandachtspunten, op iedere maat gemaakt worden, afgestemd op de uiteindelijke bestemming in een boom, schuur of gebouw.

Nestkast in de nok van een schuur.

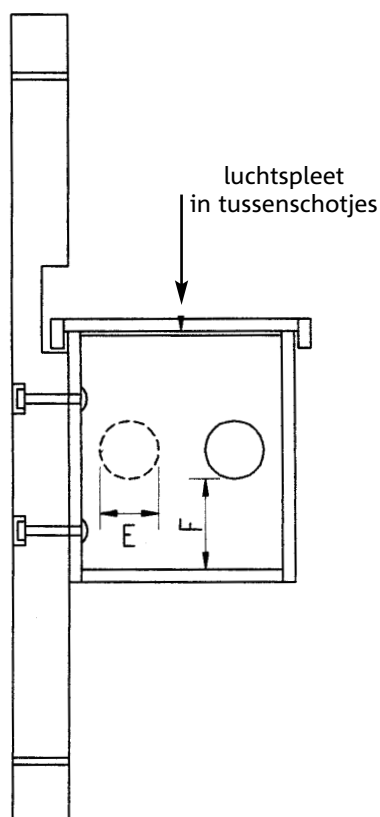

Welk model men uiteindelijk ook kiest, de nestkast moet in de eerste plaats goede, veilige condities bieden voor het legsel en de jongen. Belangrijk is een waterdichte constructie, voorzien van ventilatiegaten, zonder dat het kan tochten. Hout, dat aan de buitenkant beschilderd is, heeft de voorkeur omdat dit materiaal ademt. Aandachtspunten zijn:

- Gebruik duurzaam materiaal, dat goed beschilderd is. Tweemaal beitsen of, bij gebruik van waterdragende verf, eenmaal in de grondverf en tweemaal aflakken. Grenen of vuren verdient de voorkeur; van gelamineerd hout (Multiplex of Underlayment) lost uiteindelijk de lijm op en laten de diverse lagen los, waardoor de schroeven of spijkers hun houvast verliezen en de bodem uit de kast valt.
- Zorg voor voldoende binnenruimte, zodat er ruimte is voor het nest en een voedselvoorraad. Aan te bevelen afmetingen (binnenmaten) voor het klassieke pijpmodel zijn: tenminste 40 cm lengte voor het broedgedeelte (vanaf het tussenschotje, zie bouwtekening), maar groter verdient de voorkeur.
- Het (ronde) invlieggat heeft een doorsnede van 6,5-7,0 cm. Op ongeveer 15 cm achter het schot met het invlieggat bevindt zich een tussenschot met eveneens een gat van 6,5-7,0 cm. De gaten in beide schotjes verspringen zodanig dat het achter het tussenschot (bijna) donker is. Bovendien maakt het de kast minder aantrekkelijk voor bijvoorbeeld Kauwen.
- Indien het materiaal en de plaats dit toelaten kan voor het invlieggat een 'balkonnetje' worden gemaakt, door het voorste schot circa 10 cm naar achter te plaatsen. Jonge uilen kunnen dan niet (meteen) door hun opdringerige broertjes of zusjes uit de kast worden geduwd.
- Voor een snelle nestcontrole en het schoonmaken is een afneembaar deksel gewenst. Een afneembare achterkant, voorkant of een zijluikje blijken in de praktijk minder prettig in gebruik. Het deksel kan eenvoudig met geplastificeerd ijzerdraad aan de kast worden vastgezet.

*Hein Bloem,
Pascal Stroeken
en Kees Boer*

BOUWTEKENING NESTKAST

Materiaal

voor de kast: massief hout 18 mm
voor de ophanglat: hardhout

Maten

A = ± 10 cm
B = $\pm 10 - 15$ cm
C = minimaal 40 cm
D = minimaal 20 cm
E = $\varnothing 6,5 - 7$ cm
F = $\pm 5 - 7$ cm

